

Kreatywne wykorzystanie piosenki z młodzieżą w klasie języka angielskiego

DOI: 10.47050/jows.2022.1.63-69

Euforia, radość, nostalgia, smutek – muzyka budzi emocje, czasem bardzo silne. Piosenki często są potężnym źródłem intymnych doświadczeń, ale także nauki. Dlaczego mogą być skuteczne w uczeniu się języka? Muzyka (o ile jest dobrana do preferencji odbiorcy) relaksuje, a zrelaksowani i odprężeni uczymy się lepiej, niż będąc w stresie wywołanym codziennymi obowiązkami. Piosenki silnie angażują nasze emocje, które są kluczowe w efektywnym zapamiętywaniu. Rytm i rym oraz melodia pozwalają nam lepiej opanować całe zdania, nie tylko słowa, a przecież o to właśnie w nauce języka chodzi.

Niektórych utworów trudno pozbyć się z głowy. Dla mnie temat muzyki w nauce języka jest szczególnie; gdyby nie MTV wiele lat temu, być może nie zapalałabym taką miłością do angielskiego. Niestety zrozumienie tekstów popularnych piosenek nie było łatwe w czasach mojego dzieciństwa – nie istniał internet i strony z tłumaczeniami, nie było tylu nauczycieli, którzy potrafiliby czytać między wierszami czy rozszyfrować każde słowo. Pamiętam, jak bardzo zależało mi na zrozumieniu słów *Beat It* hitu Michaela Jacksona, słyszanego w telewizji. Upłynęło sporo czasu, zanim uświadomiłam sobie, że nie chodzi o beret, tylko o amerykańską wymowę tytułowych słów. Dziś trudno uwierzyć w te historie – pomoce do nauki języka angielskiego są na wyciągnięcie ręki, chociaż ich ilość nie zawsze przekłada się na jakość.

Dzięki piosenkom uczymy się języka w naturalny sposób. Dotyczy to tak słownictwa, jak i gramatyki. Kiedy nauczam innych, niemal każdy temat gramatyczny przywołuje w mojej pamięci teksty piosenek. Weźmy chociażby *I still haven't found what I'm looking for* w wykonaniu U2 z doskonałymi przykładami użycia czasu Present Perfect, *Bang Bang* Nancy Sinatry jako gotową lekcję do nauki czasu przeszłego (formy przeszłe, *used to*, *would*) czy bardziej współczesne *Count on me* Bruno Marsa z First Conditional na poziomie A2–B1. Wiele piosenek po prostu wchodzi nam do głowy bez naszego wysiłku. Uczniowie chętnie uczą się słów na pamięć, jeśli utwór im się podoba. Dla młodych ludzi muzyka jest wyjątkowo ważna, ponieważ wspiera ich w budowaniu tożsamości oraz więzi w grupie, a także pomaga zrozumieć i wyrazić trudne emocje. Często poruszające ich utwory pozwalają im rozmawiać o istotnych sprawach. Dobrze dobrana muzyka na lekcjach buduje wspaniałą atmosferę w grupie oraz dobre relacje uczeń–nauczyciel.

Chcąc więc włączyć muzykę w zajęcia z języka, musimy dopasować piosenki zarówno do celu lekcji oraz poziomu zaawansowania, jak i upodobań uczniów. Mimo zmieniającej się mody dotyczącej gatunków muzycznych, których popularność odzwierciedla głos młodego pokolenia, warto korzystać też ze starszych piosenek. Być może młodzież zachwyci się Arethą Franklin, Depeche Mode czy innymi legendami minionych dekad. Wybór jest wielki. Można też liczyć się z tym, że nie trafimy w gusta i nastroje – piosenki Elvise Presleya i Roya Orbisona niestety trącą myszką, a nostalgiczny klimat *Perfect Day* Lou Reeda czy *Sound of Silence* Simona i Garfunkela to już nie to samo, co proponuje dziś Ralph

DOROTA KONDRAT
Lektorka, trenerka

Kamiński. Jednak nauczyciel powinien inspirować. Nie musi to oznaczać dodawania sobie obojętów – można zaproponować młodzieży poprowadzenie szkolnego projektu w parach, polegającego na tym, że wybiorą piosenkę (raczej mniej znaną) i pod okiem nauczyciela przygotują ją na lekcję.

Piosenkę można wykorzystać na dziesiątki sposobów: aby nauczyć się nowych słów, potocznych zwrotów, gramatyki, poznać akcent. Są różne szkoły dotyczące zadań, jakie warto wykonać, wykorzystując utwór. Ja nie zaczynam od samego słuchania, tylko od poprzedzających je ćwiczeń. Zanim odsłuchamy piosenkę, najczęściej zapoznujemy się z nowym słownictwem i przewidujemy, o czym ona opowiada. Możemy wówczas:

- omówić ilustracje związane z treścią piosenki;
- podpisać ilustracje kluczowymi słowami;
- dopasować słowa z piosenki do ilustracji bądź definicji;
- przewidywać, o czym mówi piosenka na podstawie zaprezentowanych przedmiotów lub zjawisk (może być prezentacja, filmik);
- przedyskutować hasła i myśli zawarte w piosence;
- przeczytać pytania do tekstu, na które należy odpowiedzieć w trakcie słuchania;
- na podstawie kluczowych słów przeprowadzić burzę mózgów na temat tego, o czym może opowiadać piosenka;
- przeczytać tekst z lukami i spróbować przewidzieć, jakich słów brakuje;
- przeczytać cały tekst.

W trakcie słuchania jest jeszcze więcej możliwości:

- uzupełnianie luk w tekście;
- układanie fragmentów tekstu w kolejności;
- odpowiadanie na pytania do tekstu;
- zaznaczanie: prawda czy fałsz;
- wybieranie prawidłowej odpowiedzi do pytań (przeczytanych przed słuchaniem);
- poprawianie błędów w tekście;
- uzupełnianie tabelki z informacjami;
- zaznaczanie obrazków, które odnoszą się do tekstu;
- dopasowywanie obrazków do słów z tekstu;
- podpisywanie ilustracji słowami z piosenki;
- wybieranie ilustracji, które pasują do treści;
- układanie obrazków z historią w kolejności;
- pokazywanie czynności wymienianych w tekście;
- wypisywanie list (np. czynności);
- odgrywanie ról (to raczej podczas kolejnego odsłuchania);
- i, oczywiście, wspólne śpiewanie.

Jako ćwiczenia po przesłuchaniu piosenki możemy zaproponować:

- uzupełnianie i rozszerzanie list, tabel z informacjami etc.;
- wspólne uzupełnianie tekstu, tabel z informacjami etc.;
- wspólne odpowiadanie na pytania do tekstu;
- streszczanie tekstu;
- napisanie opowiadania lub innej formy pisanej (artykuł etc.);
- odtwarzanie całego tekstu z powycinanych wersów;
- opowiadanie treści według reguły „każdy dokłada jedno zdanie”;
- dyktando z kluczowym słownictwem;
- używanie poznanych słów w nowym kontekście;
- dyskusja na temat związany z piosenką;
- rozmowa o emocjach i skojarzeniach, jakie wywołuje piosenka;

- ➔ napisanie własnego tekstu lub skeczu z kluczowymi słowami;
- ➔ odgrywanie ról lub kalambury.

Poniżej prezentuję wybrane ćwiczenia, które można stosować w pracy z piosenką.

Luki

Usuwamy wybrane wyrazy ze znanego uczniom tekstu; najlepiej, gdy są to słowa wynikające ze struktur gramatycznych, przyimki, przedimki lub oczywiste związki wyrazowe (*fixed collocations*) – czyli wszystko to, co jako jedyne jest możliwe do użycia w danym kontekście. Może być to dobre ćwiczenie powtórzeniowe na bazie przeczytanego wcześniej tekstu piosenki lub praca nad nowym tekstem, pod warunkiem że wykreślone słowa nie są zbyt trudne. Sprawdza się to też znakomicie przed takimi egzaminami, jak FCE, CAE, CPE, wymagającymi znajomości frazeologizmów i kolokacji.

Luki na bis

Można również wymazać kluczowe słowa z piosenki i podać obok podpowiedzi z wymieszanych liter lub obrazków towarzyszących piosence. W trakcie trwania utworu łatwiej wpisać słowo niż ułożyć je z podanych liter, ale rozsypane litery pomagają przewidzieć, co usłyszymy za chwilę. Jest kilka wersji tego ćwiczenia: uczniowie rozszyfrowują wyrazy indywidualnie bądź w grupkach, zapisują je, a następnie sprawdzają z piosenką. Możemy w ten sposób wprowadzić też nową leksykę: uczniowie wspólnie rozszyfrowują słowa z rozrzuconych liter i zapisują je razem z nauczycielem na tablicy. Potem, w trakcie słuchania piosenki, zapisują te same słowa z pamięci. Uczniowie mogą także przyglądać się literom umieszczonym obok luk w całym tekście, a następnie w trakcie piosenki wpisują to, co usłyszeli i sprawdzają to razem z nauczycielem.

Zastąpienia

Kolejnym pomysłem jest zastąpienie niektórych wyrazów słowami podobnie brzmiącymi, ale niemającymi sensu w danym kontekście. Pomocna może być tu strona Rhymezone.com umożliwiająca wyszukiwanie rymów. Uczniowie czytają wcześniej piosenkę i mają za zadanie odgadnąć, które słowa nie powinny w niej być i jakimi trzeba je zastąpić. W trakcie słuchania sprawdzają swoje wersje i poprawiają tekst. Jako przykład podaję swoją przeróbkę piosenki *Absolute Beginner* Davida Bowie. Wytłuszczenia to wpisane przeze mnie nowe słowa; w nawiasie podane są te oryginalne. Oczywiście jest to wersja dla nauczyciela, uczniowie dostają tekst bez wytłuszczeń i słów w nawiasach.

I've nothing much to offer
*There's nothing much to **make** (take)*
I'm an absolute beginner
*But I'm absolutely **safe** (sane)*
As long as we're together
*The rest can go to **well** (hell)*
I absolutely love you
But we're absolute beginners
*With eyes completely **hoping** (open)*
But nervous all the same
If our love song
*Could fly over **fountains** (mountains)*
*Could laugh at the **emotion** (ocean)*
Just like the films
*There's no **prison** (reason)*
To feel all the hard times

To lay down the hard lines (Uwaga, idiom! Tu nie zmieniam słów.)
It's absolutely true
*Nothing much could **tap in** (happen)*
Nothing we can't shake
Oh, we're absolute beginners
*With nothing much at **snake** (stake)*
As long as you're still smiling
*There's nothing more I **mean** (need)*
I absolutely love you
But we're absolute beginners
But if my love is your love
*We're certain to **deceive** (succeed)*
If our love song
*Could fly over **fountains** (mountains)*
Sail over heartaches
Just like the films
*If there's **treason** (reason)*
To feel all the hard times
To lay down the hard lines
*It's absolutely **through** (true)*

Źródło: www.lyricfind.com.

Synonimy

Kolejny typ ćwiczenia, moim zdaniem najbardziej wydajny, to zastąpienie wybranych wyrazów ich synonimami. Zmiany dokonane są tylko tam, gdzie wyraźnie słychać oryginalne słowa. Nowo utworzone związki wyrazowe nie zawsze mają sens, bo słowa mogą nie pasować do kontekstu. W idiomach z kolei słów podmieniać nie powinniśmy w ogóle, aby przez przypadek uczniowie nie zapamiętali błędnej formy. Dla zilustrowania tego ćwiczenia na warsztat wzięłam inny evergreen Davida Bowie, *Space Oddity*.

Ground Control to Major Tom
Ground Control to Major Tom
*Take your protein **meal** (pills) and put your head **gear** (helmet) on*
Ground Control to Major Tom... ten, nine, eight, seven, six...
Beginning (Commencing) countdown, **motors** (engines) on... five, four, three...
Check ignition and may God's love be with you... two, one, liftoff...
This is Ground Control to Major Tom
You've really made the grade (Uwaga, idiom! Tu nie zmieniam słów.)
And the papers want to know whose shirts you wear
*Now it's time to leave the **vessel** (capsule) if you dare*
"This is Major Tom to Ground Control
I'm stepping through the door
And I'm floating in a most weird (peculiar) way
And the stars look very different today
For here
*Am I sitting in a **metal** (tin) can*
Far above the world
The (Planet) Earth is blue
And there's nothing I can do
*Though I'm **over** (past) one hundred thousand miles*
I'm feeling very still

*And I think my **space shuttle** (spaceship) knows which way to go
Tell my wife I love her very much she knows"
Ground Control to Major Tom
Your **electrical network's** (circuit's) dead, there's something wrong
Can you hear me, Major Tom?
Can you hear me, Major Tom?
Can you hear me, Major Tom?
Can you "Here am I **stuck** (floating) 'round my tin can
Far above the moon
Planet Earth is blue
And there's nothing I can do"*

Źródło: www.lyricfind.com.

Piosenki na nowo

Skoro jesteśmy przy synonimach, to proponuję ćwiczenie polegające na zastępowaniu jak największej partii tekstu wyrazami bliskoznacznymi i parafrazami. Na pomysł „pisania” własnych piosenek wpadłam zainspirowana sceną z filmu Barei. W jednym z odcinków *Zmienników* oglądamy występy śpiewaka operowego z Syjamu, który wykonuje w swoim języku znajomą nam pieśń. Lektor telewizyjny z zaangażowaniem czyta nieudolne tłumaczenie: „Wyją wichry na czubkach gór, wyją sobie z dużej odległości, moje życie chociaż młode, ale smutne, albowiem mam w sercu pretensje. Nie mam zarzutu do nikogo konkretnie, z wyjątkiem mojego dziewczęcia”. Nie trzeba być melomanem, żeby zgadnąć, że oto słuchamy Arii Jontka z *Halki*, tylko ktoś zapomniał, że ta ma gotowe libretto: „Szumią jodły na gór szczycie, szumią sobie w dal! I młodemu smutne życie, gdy ma w sercu żal... Z innych ludzi do nikogo, jeno do ciebie, niebo-go!”. A zatem pisanie znanych utworów po swojemu może niezwykle rozwinąć zasób słownictwa u uczniów, a przy tym dostarczyć dużo śmiechu. Ćwiczenie przynosi najlepsze efekty, gdy nowe dzieła powstają w małych grupkach, a na forum odczytywane są powstałe wersje.

Redagowanie

Opracowywanie tekstu tak, by przybrał nową formę, to znakomity sposób na naukę. Jak już wspomniałam, na podstawie tekstu możemy napisać streszczenie, opowiadanie, notkę prasową, skecz itd. Jedną z aktywności jest poprawianie współczesnego tekstu napisanego potocznym językiem tak, aby brzmiał bardziej „książkowo”. Nadaje się do tego np. piosenka Adele, *Someone like you*. Cytuję jej fragment z wytłuszczonymi partiami do zmiany. W nawiasie podaję swoje propozycje, ale proponuję potraktować to ćwiczenie jako naukę interpretowania, opowiadania tekstu swoimi słowami.

*I heard that **you're settled down** (you have found your place / you have matured)
That you found a girl and you're married now
I heard that your **dreams came true** (dreams became a reality / you fulfilled your wishes)
Guess she gave you things, I didn't give to you (I think, I suppose)
Old friend, why are you so shy?
Ain't like you to hold back or hide from the light
I hate to **turn up out of the blue**, uninvited
But I **couldn't stay away**, I couldn't **fight it**
I had hoped you'd see my face
And that you'd be reminded that for me, it **isn't over**
Never mind, I'll find someone like you
I wish nothing but the best for you, too [...]*

Źródło: www.lyricfind.com.

Bingo

W trakcie słuchania muzyki na lekcji można też zagrać w bingo. Uczniowie dostają tabelkę 5 × 5 z wybranymi słowami z piosenki, a następnie słuchają (nie widząc tekstu pisanego) i wykreślają w tabeli te wyrazy, które usłyszeli. Jeśli uda im się skreślić wszystkie słowa w jednej linii (poziomo, pionowo lub ukośnie), wołają „bingo!” Naturalnie możemy też dołożyć kilka wyrazów spoza piosenki, pamiętając jednak o tym, by zawsze było możliwe stworzenie linii z pięciu słów z tekstu.

Porządkowanie

Inną propozycją jest układanie tekstu w odpowiedniej kolejności. Wygląda to następująco: poszczególne linijki w zwrotkach są ułożone przypadkowo – uczniowie mają je ułożyć tak, jak występują one w piosence. Podobnym pomysłem jest pomieszanie słów w wersach, z których to słów uczniowie mają utworzyć zdania. Aby poruszyć uczniów z ławek, możemy również pociąć tekst na fragmenty i rozdać go na karteczkach. Jako przykład podaję pierwsze dwie zwrotki utworu *Don't shut me down* zespołu ABBA, które tworzą pewną spójną narrację. Każda osoba dostaje wybrany kawałek tekstu i w trakcie słuchania wstaje ze swoją kartką. Po przesłuchaniu piosenki osoby ustawiają się tak, by przypisane im wersy tworzyły całość. Sposobów podzielenia tekstu jest wiele, np. każdej osobie można przyznać po jednej zwrotce, po kilka wersów (linijek) z różnych zwrotek, wybrane wersy z tekstu piosenki albo wersy tylko z początku piosenki. Alternatywnym sposobem przeprowadzenia ćwiczenia jest wręczenie uczniom ich kartek przed odsłuchaniem tekstu (osiem osób, osiem linijek z pierwszych dwóch zwrotek pociętych i rozdanych w losowej kolejności), a oni wspólnie próbują ustalić kolejność, w jakiej układa się tekst:

A while ago, I heard the sound of children's laughter

Now it's quiet, so I guess they left the park

This wooden bench is getting harder by the hour

The sun is going down, it's getting dark

I realise I'm cold, the rain begins to pour

As I watch the windows on the second floor

The lights are on, it's time to go (ooh)

It's time at last, to let him know

Źródło: www.lyricfind.com.

Gorący ziemniak

Chyba wszyscy wiedzą, jak gra się w gorącego ziemniaka. Uczniowie siedzą w kręgu; jedna osoba mówi swoją kwestię, rzuca do następnej osoby piłkę (lub pluszowy ziemniak z oryginalnej gry), wymuszając w ten sposób natychmiastową odpowiedź. Chcąc utrwalić frazy z tekstu piosenki, prosimy dowolną osobę, aby wyrecytowała pierwszy wers piosenki i podała ziemniak wybranej osobie z kręgu, oczekując kolejnego wersu itd. Kto nie pamięta dobrze słów, ten musi stać na jednej nodze do końca gry. Na upartego można powtarzać rundy, aż każdy będzie znał cały tekst.

Odgrywanie ról

Gdy już młodzież zasmakuje w nauce przez ruch i zabawę, pójdźmy o krok dalej. Jeśli klasa jest wystarczająco otwarta, proponuję odegranie piosenki z podziałem na role. Można to zrobić w różnych wersjach: kalambury jako ćwiczenie po słuchaniu albo pokazywanie treści piosenki podczas kolejnego słuchania. Uczniowie zapoznali się już dobrze z tekstem, wstają

z ławek, nauczyciel puszcza muzykę, a każda z osób pokazuje poprzez ruchy ciała, jak rozumie treść, uwzględniając wyróżnione w tekście frazy. Za przykład wzięłam utwór Harry'ego Stylesa, z urzekającym klipem i wspaniałym przesłaniem *Treat People With Kindness*.

Maybe we can

Find a place to feel good

And we can **treat people with kindness**

Find a place to feel good

I got a **good feeling**

I'm just **takin' it all in** (idiom, tu: zaakceptować, zrozumieć)

Floating up and dreamin'

Droppin' into the deep end (można pokazać dosłowne tłumaczenie, choć w piosence chodzi o zmierzenie się z nową, trudną sytuacją, na którą nie byliśmy przygotowani)

And if **we're here long enough**

They'll **sing a song for us** (*ah-ah-ah-ah*)

And **we'll belong**

Maybe we can

Find a place to feel good

And we can **treat people with kindness**

Find a place to feel good

Giving second chances

I don't need all the answers

Feeling good in my skin

I just **keep on dancin'** [...]

Źródło: www.lyricfind.com.

Podsumowanie

Niniejszy zestaw propozycji nie wyczerpuje tematu kreatywnej pracy z piosenkami. A te jednak są nieocenionym źródłem współczesnego słownictwa i przykładów struktur gramatycznych. Z jednej strony najcenniejsze są utwory, które poruszają uczniów do głębi, z drugiej – czy każdy z nich jest wartościowy pod kątem językowym? Czy nie jest zbyt szybko i niewyraźnie śpiewana? Jakie piosenki wybrać, aby przeprowadzić lekcję bogatą w nową leksykę i gramatykę, dającą jednocześnie możliwość rozwijania sprawności słuchania, mówienia i pisania? Zachęcam nauczycieli do własnych refleksji oraz poszukiwań i podaję kilka stron internetowych, na których są gotowe pomysły oraz karty pracy z piosenkami.

INSPIRACJE

- ESOL Courses » www.esolcourses.com/topics/learn-english-with-songs.html
- ISL Collective » en.islcollective.com/english-esl-worksheets/search/song
- Busy Teacher » busyteacher.org/classroom_activities-listening/songs_and_lyrics
- British Council » www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-use-songs-english-language-classroom
- FluentU » www.fluentu.com/blog/educator-english/esl-song-activities

DOROTA KONDRAT Lektorka języka angielskiego i metodyk nauczania, autorka książek i gier do uczenia się języka angielskiego. Trenerka w edukacji. Prowadziła projekty edukacyjne (Fundacja INEK, Polskie Stowarzyszenie Kreatywności, British Council, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli), napisała kilkadziesiąt scenariuszy kreatywnych lekcji. Ukończyła psychologię na Uniwersytecie SWPS w Warszawie.